

Tıbbi terminoloji

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

2024-2025

DR. ÖĞR. ÜYESİ LEİLA MEHDİZADEHTAPEH

Bölüm 6: Patoloji ve Hastalıklar Terminolojisi

- Patoloji Bilimi Nedir?
- Patoloji Bilimi ve Beslenme-Diyetetik Bilimi Arasındaki İlişki
- Patogenezi Beslenme ile İlişkili Hastalıklar (Tıbbi Terminolojik yaklaşım)
- Gastrointestinal Hastalıklar ve Beslenme
- Enfeksiyon Hastalıkları ve İlgili Yaygın Tıbbi Terimler
- İmmün Sistem Hastalıkları ve İlgili Yaygın Tıbbi Terimler
- Onkolojik Hastalıklar ve Beslenme İlgili Yaygın Tıbbi Terimler

Patoloji Bilimi Nedir?

- **Patoloji**, hastalıkların nedenlerini, gelişim süreçlerini, organ ve dokular üzerindeki etkilerini inceleyen tıbbi ve biyolojik bir bilim dalıdır. Yunanca kökenli "pathos" (hastalık, acı) ve "logos" (bilim, çalışma) kelimelerinden türemiştir. Patoloji, hem temel hem de klinik bilimler arasında köprü görevi gören bir alandır ve tıp, biyoloji, moleküler bilimler ve biyokimya gibi disiplinlerle yakından ilişkilidir. Teknolojinin gelişimiyle birlikte dijital patoloji, yapay zeka destekli görüntü analizi ve genomik patoloji gibi yenilikçi yaklaşımlar, patoloji bilimini daha ileri bir noktaya taşımaktadır. Özellikle kanser araştırmaları ve bireyselleştirilmiş tıp uygulamaları için moleküler patoloji çalışmaları büyük bir önem kazanmaktadır.

Patolojinin Alt Dalları

1.1 Genel Patoloji

Hastalıkların temel mekanizmalarını, hücresel ve doku düzeyindeki değişiklikleri inceleyen bölümdür. Hücre hasarı, iltihaplanma (inflamasyon), iyileşme ve neoplazi (tümör oluşumu) gibi süreçleri kapsar.

1.2 Özel (Sistemik) Patoloji

Organ ve sistemlere özgü hastalıkları inceleyen patoloji dalıdır. Örneğin, gastrointestinal sistem patolojisi, kardiyovasküler patoloji, nöropatoloji gibi alt bölümleri içerir.

1.3 Klinik Patoloji (Laboratuvar Patolojisi)

Biyokimyasal, hematolojik, mikrobiyolojik ve immünolojik testler aracılığıyla hastalık tanısı koymaya yönelik bir alt daldır. Klinik laboratuvarlarda çalışılan testler ve analizler bu alanın temelini oluşturur.

Patolojinin Alt Dalları

1.4 Histopatoloji (Mikroskobik Patoloji)

Hastalıkların doku ve hücre düzeyinde incelenmesini sağlayan bölümdür. Doku örnekleri (biyopsiler) veya otopsi materyalleri mikroskop altında değerlendirilerek tanı koyulur.

1.5 Sitopatoloji

Vücut sıvılarında veya hücresel örneklerde (örneğin, pap smear testi) anormal hücreleri inceleyen alt dal olup özellikle kanser teşhisinde önemlidir.

1.6 Adli Patoloji

Ölüm nedenlerini ve mekanizmalarını araştıran adli tıp alanına entegre olmuş bir patoloji dalıdır. Otopsi incelemeleri ile ölümün nedeni belirlenir.

1.7 Moleküler Patoloji

Genetik, moleküler biyoloji ve biyokimya yöntemlerini kullanarak hastalıkların tanı ve tedavi süreçlerini analiz eden bir alt daldır. Kanser biyolojisi ve genetik hastalıklar gibi konulara odaklanır.

Patolojinin Klinik Önemi

Patoloji, modern tıbbın temel taşlarından biridir ve hastalıkların teşhis, tedavi ve prognoz süreçlerinde kritik bir rol oynar:

- **Tanı Koyma:** Kanser başta olmak üzere birçok hastalığın teşhisinde biyopsi, sitoloji ve histopatolojik incelemeler yapılır.
- **Tedavi Yönlendirme:** Moleküler ve genetik patoloji yöntemleri sayesinde hastaların kişiselleştirilmiş tedavi alması sağlanır.
- **Prognoz Tahmini:** Hastalığın ilerleyişi hakkında bilgi vererek uygun tedavi planlarının yapılmasına yardımcı olur.
- **Adli Tıp ve Hukuki Süreçler:** Adli vakalarda ölüm nedenini belirleme, toksikoloji testleri ve travma analizleri ile adalet sistemine katkıda bulunur.

Patoloji Bilimi ve Beslenme-Diyetetik Bilimi Arasındaki İlişki

- Patoloji bilimi (pathologia) ve beslenme-diyetetik bilimi (nutritio et diaetetica), insan organizmasının homeostazisini etkileyen temel disiplinlerdir. Hastalığın etiyolojisi, patogenezi ve morfolojik değişiklikleri ile ilgilenen patoloji bilimi, beslenme durumunun patofizyolojik süreçler üzerindeki etkilerini de inceler. Beslenme ise organizmanın metabolik, endokrin ve immünolojik regülasyonunda belirleyici bir faktördür.

- Patoloji bilimi, beslenme ve diyetetik alanında hastalık süreçlerini anlamak, erken teşhis koymak ve tedaviye yönelik beslenme müdahalelerini yönlendirmek için kritik bir bilim dalıdır. Beslenme ile hastalıkların etiyolojisi arasındaki ilişkiyi açıklamak, koruyucu ve tedavi edici beslenme stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlar. Bu multidisipliner yaklaşım, özellikle onkoloji, metabolizma hastalıkları ve immünoloji gibi alanlarda büyük önem taşımaktadır.

Beslenme ve Hastalık Mekanizmaları

Beslenme alışkanlıkları, hastalıkların oluşumunda hem koruyucu hem de tetikleyici bir faktör olabilir. Patoloji bilimi, beslenmenin neden olduğu hastalık süreçlerini mikroskobik, biyokimyasal ve moleküler düzeyde inceler.

1.1 Beslenme Yetersizlikleri ve Patolojik Etkiler

- **Protein-Enerji Malnütrisyonu:** Kas kaybı, bağışıklık sistemi zayıflığı, organ fonksiyon bozuklukları.
- **Vitamin ve Mineral Eksiklikleri:**
  - ✓ **Demir Eksikliği:** Anemi ve hücresel oksijen taşıma kapasitesinde azalma.
  - ✓ **D Vitamini Eksikliği:** Kemik deformasyonları (raşitizm, osteoporoz).
  - ✓ **B12 ve Folik Asit Eksikliği:** Sinir sistemi hastalıkları, megaloblastik anemi.
  - ✓ **Çinko Eksikliği:** Bağışıklık zayıflığı, yara iyileşmesinde gecikme.

Beslenmeye Bağlı Kronik Hastalıklar ve Patolojik Süreçler

- **Obezite:**
  - ✓ Adipoz dokunun artışıyla kronik inflamasyon ve insülin direnci gelişimi.
  - ✓ Kardiyovasküler hastalıklar, tip 2 diyabet, bazı kanser türleri ile ilişkilendirilir.
- **Diyabet:**
  - ✓ Pankreas beta hücre hasarı ve insülin metabolizmasındaki bozukluklar.
  - ✓ Hiperglisemi nedeniyle damar ve sinir sisteminde patolojik değişiklikler.
- **Kanser:**
  - ✓ Aşırı işlenmiş gıdalar, kanserojen bileşenler (nitrozaminler, heterosiklik aminler) ve DNA hasarı.
  - ✓ Bağırsak mikrobiyotası ve beslenme etkileşimi ile kolon kanseri gelişimi.
- **Kardiyovasküler Hastalıklar:**
  - ✓ Yüksek kolesterol ve doymuş yağ tüketimi ile ateroskleroz gelişimi.
  - ✓ Hipertansiyon, kalp krizi ve inme riskleri.

Moleküler ve Biyokimyasal Düzeyde Beslenme-Patoloji İlişkisi

Besinler, vücutta belirli biyokimyasal ve moleküler süreçleri tetikleyerek sağlık durumunu etkiler. Patoloji, bu süreçleri anlamamızı sağlar.

- **Oksidatif Stres ve Antioksidanlar:**
  - ✓ Serbest radikallerin hücre zarlarına, proteinlere ve DNA'ya zarar vermesi.
  - ✓ C vitamini, E vitamini, polifenoller gibi antioksidanların hücre hasarını önleyici etkisi.
- **İnflamasyon ve Bağışıklık:**
  - ✓ Proinflamatuar sitokinler (TNF-α, IL-6) ve inflamasyonun kronik hastalıklarla ilişkisi.
  - ✓ Omega-3 yağ asitlerinin anti-inflamatuar etkisi.
- **Epigenetik Mekanizmalar ve Beslenme:**
  - ✓ DNA metilasyonu, histon modifikasyonları ve besin bileşenlerinin gen ekspresyonuna etkileri.
  - ✓ Folik asit, B12 vitamini ve polifenollerin epigenetik düzenlemeye katkıları.

Klinik Beslenme ve Patoloji Uygulamaları

Patoloji ve beslenme-diyetetik bilimleri arasındaki ilişki, klinik beslenme uygulamalarında önemli bir yer tutar:

- **Onkolojik Beslenme:** Kanser hastalarında beslenme destekleri, immün beslenme ve metabolik süreçlerin yönetimi.
- **Enteral ve Parenteral Beslenme:** Organ yetmezliği, malnütrisyon veya cerrahi sonrası beslenme yaklaşımları.
- **Metabolik Hastalıklarda Beslenme Tedavisi:** Diyabet, obezite ve kalp hastalıklarında kişiselleştirilmiş beslenme planları.

Patogenezi Beslenme ile İlişkili Hastalıklar

Beslenme, **multifaktöriyel hastalıkların** patogenezinde önemli bir bileşendir.

- **Malnütrisyon (nutritio defectiva)**
- **hipernütrisyon (nutritio excessiva)**

çeşitli sistemik patolojilere yol açar.

Malnütrisyona Bağlı Patolojik Durumlar

- **Protein-Enerji Malnütrisyonu (PEM): Marasmus** (kaşektik sendrom) ve **Kwashiorkor** (hipoalbuminemik ödem).
- **Vitamin Eksiklikleri (Hypovitaminosis):**
  - ✓ **B12 Vitamini Eksikliği:** Megaloblastik anemi (anemia megaloblastica), nöropati (neuropathia).
  - ✓ **D Vitamini Eksikliği:** Osteomalazi (osteomalacia), raşitizm (rachitis).
  - ✓ **A Vitamini Eksikliği:** Gece körlüğü (nyctalopia), keratomalazi (keratomalacia).
- **Mineral Eksiklikleri:**
  - ✓ **Demir Eksikliği:** Mikrositik hipokrom anemi (anemia microcytica hypochromica).
  - ✓ **Çinko Eksikliği:** İmmün yetmezlik (defectus immunitatis), yara iyileşme gecikmesi (retardatio cicatrizationis).

Hipernütrisyona Bağlı Patolojik Durumlar

- **Obezite (Obesitas):**
  - ✓ Adipoz doku hipertrofisi (hypertrophia textus adiposi), lipotoksisite (lipotoxicitas), sistemik inflamasyon (inflammatio systemica).
  - ✓ İnsülin Direnci (Resistentia insulinae), Metabolik Sendrom (Syndroma metabolicum).
- **Diyabetes Mellitus:**
  - ✓ Pankreatik β-hücre disfonksiyonu (dysfunctio cellularum beta pancreatis).
  - ✓ Mikrovasküler Komplikasyonlar (complicationes microvasculares): Retinopati (retinopathia), nefropati (nephropathia), nöropati (neuropathia).

Hipernütrisyona Bağlı Patolojik Durumlar

- **Ateroskleroz (Atherosclerosis):**
  - ✓ Damar endotelyal disfonksiyonu (dysfunctio endothelialis), lipoprotein dengesizliği (dyslipidemia), hipertansiyon (hypertensio).
- **Kanser (Carcinoma):**
  - ✓ Karsinojenik besinler (nutrimenta carcinogenica), DNA metilasyon defektleri (defectus methylationis DNA).
  - ✓ Kolorektal kanser (carcinoma colorectale), meme kanseri (carcinoma mammae), prostat kanseri (carcinoma prostatae).

Gastrointestinal Hastalıklar ve Beslenme:

- Gastrointestinal sistem (GIS), sindirim sürecinde görev alan organlardan oluşur ve bu sistemin patolojileri beslenme ile doğrudan ilişkilidir. **Gastrointestinal hastalıklar (Morbi Gastrointestinales)**, sindirim kanalının farklı bölümlerinde meydana gelen

- **Enflamatuar (inflammatio),**
- **Enfeksiyöz (infectiosa),**
- **Neoplastik (neoplastica)** veya
- **Fonksiyonel (functionalis)**

bozuklukları kapsar.

- Gastrointestinal hastalıkların yönetiminde tıbbi beslenme tedavisi (Therapia Nutritionis Medica) temel bir yaklaşımdır. Hastalıkların patofizyolojisine uygun beslenme planı, semptomları hafifletmek ve hastalığın progresyonunu yavaşlatmak için uygulanmalıdır.

1.Özofagus (Esophagus) Hastalıkları ve Beslenme

❖ **Gastroözofageal Reflü Hastalığı (Morbus Reflux Gastroesophagealis, GERD)**

❑ **Patofizyoloji:**

- ✓ Alt özofagus sfinkterinin (LES) yetmezliği sonucu mide asidinin özofagusa geri kaçması.
- ✓ Özofagus mukozasında **asidik iritasyon (irritatio acidica), erozyon (erosio)** ve inflamasyona neden olur.

❑ **Semptomlar (Symptomata):**

- ✓ **Pirozis (Pyrosis):** Göğüs kemiği arkasında yanma hissi.
- ✓ **Regürjitasyon (Regurgitatio):** Asidik mide içeriğinin ağza gelmesi.

❑ **Tıbbi ve Diyetetik Yönetim:**

- ✓ Asidik gıdalardan kaçınma: Turunçgiller, domates, kahve.
- ✓ Yağ oranı düşük diyet (Dieto Hypolipidica): Mide boşalmasını hızlandırmak için.
- ✓ Küçük porsiyonlarla sık beslenme (Nutritionis fractionata).

2.Mide (Gaster, Ventriculus) Hastalıkları ve Beslenme

❖ **Peptik Ülser Hastalığı (Ulcus Pepticum)**

❑ **Patofizyoloji:**

- ✓ **Helicobacter pylori enfeksiyonu (Infectio Helicobacter pylori).**
- ✓ Mide mukozasında inflamasyon (Gastritis) ve ülserasyon (Ulcus).

❑ **Semptomlar:**

- ✓ Epigastrik ağrı (Dolor Epigastricus).
- ✓ Mide yanması, geğirme (Eructatio).

❑ **Diyetetik Yönetim:**

- ✓ Gastrik asiditeyi artıran gıdalardan kaçınma: Baharatlar, kafein, alkol.
- ✓ Mukozayı koruyucu besinler: Bal, muz, yulaf ezmesi.
- ✓ Düşük yağlı ve yumuşak besinler (Dieto Mollicularis).

3.İnce Bağırsak (Intestinum Tenue) Hastalıkları ve Beslenme

Çölyak Hastalığı (Morbus Coeliacus)

- **Patofizyoloji:**
  - ✓ **Gluten intoleransı (Intolerantia Gluteni), otoimmün mukozal hasar.**
- **Semptomlar:**
  - ✓ **Kronik ishal (Diarrhoea Chronica), malabsorpsiyon (Malabsorptio), kilo kaybı (Ponderis Reductio).**
- **Diyetetik Yönetim:**
  - ✓ **Glutensiz diyet (Dieto Agliadinica).**
  - ✓ **Mikrobesin eksikliklerini yerine koyma:** B12, demir, kalsiyum.

Laktoz İntoleransı (Intolerantia Lactosi)

- **Patofizyoloji:**
  - ✓ **Laktaz enzim eksikliği (Deficitum Lactasi).**
- **Semptomlar:**
  - ✓ **Gaz (Flatus), karın ağrısı (Dolor Abdominalis), şişkinlik (Meteorismus).**
- **Diyetetik Yönetim:**
  - ✓ **Laktozsuz süt ve süt ürünleri tüketimi.**
  - ✓ **Bitkisel kalsiyum kaynakları:** Susam, badem, koyu yeşil yapraklı sebzeler.

4. Kalın Bağırsak (Intestinum Crassum) Hastalıkları ve Beslenme

4.1 İrritabl Bağırsak Sendromu (Syndroma Intestinalis Irritabilis, IBS)

- **Patofizyoloji:**
  - ✓ **Bağırsak motilite bozukluğu (Dysmotilitas Intestinalis).**
- **Semptomlar:**
  - ✓ **Kabızlık (Constipatio) veya ishal (Diarrhoea), karın ağrısı.**
- **Diyetetik Yönetim:**
  - ✓ **Düşük FODMAP diyeti:** Soğan, sarımsak, baklagillerin kısıtlanması.
  - ✓ **Lif dengesi:** Çözünür liflerin artırılması (yulaf, elma).

4.2 İnflamatuar Bağırsak Hastalıkları (Morbi Intestinales Inflammatorii, IBD)

4.2.1 Crohn Hastalığı (Morbus Crohn)

- **Patofizyoloji:**
  - ✓ Granülomatöz inflamasyon (Inflammatio Granulomatosa) ile karakterize.
- **Diyetetik Yönetim:**
  - ✓ Bağışıklık sistemini dengeleyen beslenme: Omega-3, probiyotikler.
  - ✓ Düşük lifli beslenme (Dieto Hypofibrosa) atak dönemlerinde önerilir.

4.2.2 Ülseratif Kolit (Colitis Ulcerosa)

- **Patofizyoloji:**
  - ✓ Sürekli inflamasyon, mukozal ülserasyon.
- **Diyetetik Yönetim:**
  - ✓ Lif oranı düşük, yumuşak besinler.
  - ✓ Fermente gıdalardan kaçınma.

Klinik Beslenme ve Patolojik Değerlendirme

Tıbbi beslenme tedavisi (therapia nutritionis medica), beslenmeye bağlı hastalıkların yönetiminde önemli bir bileşendir. Patoloji ve beslenme bilimi arasındaki entegrasyon şu alanlarda klinik uygulama bulur:

- **Onkolojik Beslenme (Nutritio Oncologica):**
  - ✓ **Kronik inflamasyonun baskılanması (suppression inflammatio chronica)**.
  - ✓ **Kanser kaşeksisi (cachexia carcinomatosa)** için yüksek proteinli diyet.
- **Metabolik Hastalıklarda Diyet Tedavisi:**
  - ✓ **Ketojenik Diyet (Dieto Ketogenica): Epilepsi (Epilepsia), Glioblastoma Multiforme (Glioblastoma Multiforme)**.
  - ✓ **Düşük Glisemik İndeks Diyeti (Dieto Index Glycemicus Humilis): Diyabetes Mellitus, Polikistik Over Sendromu (Syndroma Ovarii Polycystici)**.
- **Gastrointestinal Patolojilerde Beslenme:**
  - ✓ **Çölyak Hastalığı (Morbus Coeliacus): Gluten intoleransı (Intolerantia Glutini), villöz atrofi (atrophia villosae)**.
  - ✓ **İnflamatuar Barsak Hastalıkları (Morbi Intestinales Inflammatorii): Crohn hastalığı (Morbus Crohn), ülseratif kolit (Colitis Ulcerosa)**.

Enfeksiyon Hastalıkları, İmmün Sistem Hastalıkları ve İlgili Yaygın Tıbbi Terimler

- İnsan organizması, **patolojik ajanlara (agentia pathologica)** karşı **immün sistemi (systema immunitatis)** aracılığıyla korunur. **Enfeksiyon hastalıkları (morbi infectiosi)**, mikroorganizmaların **invazyonu (invasio)** ve **replikasyonu (replicatio)** ile gelişen hastalıklardır. İmmün sistemin anormal işleyişi sonucu ortaya çıkan **immün sistem hastalıkları (morbi systematis immunitatis)** ise **otoimmünite (autoimmunitas)**, **hipersensitivite (hypersensitivitas)** ve **immün yetmezlikler (defectus immunitatis)** gibi durumları içerir.

1. Enfeksiyon Hastalıkları ve Temel Mekanizmalar

1.1 Enfeksiyon Ajanları (Agentia Infectiosa)

- **Bakteriler (Bacteria):** Prokaryotik hücre yapısına sahip patojenlerdir.
  - ✓ **Örnek:** *Staphylococcus aureus* (Stafilokok enfeksiyonları), *Escherichia coli* (Üriner sistem enfeksiyonları), *Mycobacterium tuberculosis* (Tüberküloz).
- **Viral Enfeksiyonlar (Infectiones Virales):** Viral partiküllerin **konak hücre (cellula hospitis)** içinde replikasyonu ile gelişir.
  - ✓ **Örnek:** *SARS-CoV-2* (COVID-19), *Hepatitis B Virus* (Hepatit B), *Human Immunodeficiency Virus (HIV)* (AIDS).
- **Mantarlar (Fungi): Mikoz (Mycosis)** adı verilen hastalıklara neden olur.
  - ✓ **Örnek:** *Candida albicans* (Kandidiyazis), *Aspergillus* türleri (Aspergilloz).
- **Protozoonlar (Protozoa):** Tek hücreli ökaryotik patojenlerdir.
  - ✓ **Örnek:** *Plasmodium falciparum* (Sıtma - Malaria), *Toxoplasma gondii* (Toksoplazmoz).
- **Helmintler (Helminthes):** Paraziter solucanlardır.
  - ✓ **Örnek:** *Taenia saginata* (Tenya), *Ascaris lumbricoides* (Bağırsak solucanı).

1.2 Enfeksiyon Mekanizmaları

- **Virülans Faktörleri (Factores Virulentiae):** Mikroorganizmaların patojenitesini belirleyen faktörlerdir.
  - ✓ **Adhezinler (Adhesinae):** Konak hücreye tutunmayı sağlar.
  - ✓ **Endotoksinler (Endotoxina):** Gram-negatif bakterilerin hücre duvarında bulunan toksinlerdir (*Lipid A*).
  - ✓ **Ekzotoksinler (Exotoxina):** Mikroorganizmalar tarafından salgılanan toksinlerdir (*Botulinum toksini, Tetanospazmin*).
- **Konak Savunma Mekanizmaları:**
  - ✓ **Fagositler (Phagocytae): Makrofajlar (Macrophagocytae), nötrofiller (Neutrophilae)** gibi hücreler mikroorganizmaları yutar.
  - ✓ **Kompleman Sistemi (Systema Complementi): C3, C5-C9 kompleksi**, mikroorganizmalara karşı litik aktivite gösterir.

1.3 Enfeksiyon Hastalıklarının Klinik Kategorileri

- **Solunum Yolu Enfeksiyonları (Infectiones Viae Respiratoriae):**
  - ✓ *İnfluenza virüsü* (Grip), *Streptococcus pneumoniae* (Pnömoni), *Mycobacterium tuberculosis* (Tüberküloz).
- **Gastrointestinal Enfeksiyonlar (Infectiones Gastrointestinales):**
  - ✓ *Salmonella spp.*, *Shigella spp.*, *Rotavirus*.
- **Üriner Sistem Enfeksiyonları (Infectiones Systematis Urinarii):**
  - ✓ *Escherichia coli*, *Proteus mirabilis*.
- **Zoonotik Enfeksiyonlar (Infectiones Zoonoticae):**
  - ✓ *Brucella spp.* (Bruselloz), *Rabies virus* (Kuduz).

İmmün Sistem Hastalıkları ve İlgili Mekanizmalar

2.1 İmmün Yanıtın Bileşenleri

- **Doğal (Konjenital) İmmünite (Immunitas Innata):**
  - ✓ **Fiziksel Bariyerler:** Cilt (**Cutis**), mukozalar (**Mucosae**).
  - ✓ **Hücresel Yanıt: Makrofajlar, dendritik hücreler, NK hücreleri (Natural Killer Cells)**.
  - ✓ **Sitokinler: İnterlökinler (IL-1, IL-6), TNF-α**.
- **Edinsel (Adaptif) İmmünite (Immunitas Adaptiva):**
  - ✓ **B lenfositleri (Lymphocytae B):** Antikor üretir (**IgG, IgA, IgM, IgE, IgD**).
  - ✓ **T lenfositleri (Lymphocytae T):**
    - ❖ **CD4+ T hücreleri:** Yardımcı T hücreleri (**T-helper 1, T-helper 2**).
    - ❖ **CD8+ T hücreleri:** Sitotoksik T hücreleri.

2.2 Otoimmün Hastalıklar (Morbi Autoimmunes)

Bağışıklık sistemi, **self-antijenleri (autoantigeni)** yabancı olarak algılar ve saldırır.

- **Sistemik Otoimmün Hastalıklar:**
  - ✓ **Sistemik Lupus Eritematozus (SLE): ANA (Anti-Nükleer Antikor) pozitiftir**.
  - ✓ **Romatoid Artrit (RA): RF (Romatoid Faktör) ve Anti-CCP pozitiftir**.
- **Organ Spesifik Otoimmün Hastalıklar:**
  - ✓ **Hashimoto Tiroiditi: Anti-TPO, Anti-Tg pozitiftir**.
  - ✓ **Tip 1 Diyabetes Mellitus: Anti-GAD65, ICA pozitif olabilir**.

2.3 Hipersensitivite Reaksiyonları (Reactiones Hypersensitivitas)

- **Tip 1: Anafilaktik reaksiyonlar (reaktiones anaphylacticae)** → IgE aracılıdır (*Astım, alerjik rinit*).
- **Tip 2: Sitotoksik reaksiyonlar (reaktiones cytotoxicae)** → **Kompleman aktivasyonu** (*Hemolitik anemi*).
- **Tip 3: İmmün kompleks reaksiyonları (reaktiones complexuum immunium)** (*SLE, Serum hastalığı*).
- **Tip 4: Gecikmiş tip hipersensitivite (hypersensitivitas tarda)** → T hücre aracılıdır (*Kontakt dermatit*).

2.4 İmmün Yetmezlikler (Defectus Immunitatis)

- **Primer İmmün Yetmezlikler:**
  - ✓ **Bruton Agammaglobulinemi:** B lenfosit yetmezliği.
  - ✓ **DiyGeorge Sendromu:** T lenfosit yetmezliği.
- **Sekonder İmmün Yetmezlikler:**
  - ✓ **HIV/AIDS:** CD4+ T hücre sayısında düşüş.
  - ✓ **Kronik hastalıklar (DM, kanser, böbrek yetmezliği).**

- Enfeksiyon hastalıkları ve immün sistem hastalıkları, insan organizmasının savunma mekanizmalarıyla doğrudan ilişkilidir. **Mikrobiyoloji, immünoloji ve patoloji** disiplinlerinin entegrasyonu, hastalıkların tanı ve tedavisinde kritik rol oynar.

Onkolojik Hastalıklar ve Beslenme

- Onkoloji (Oncologia), **malign (kötü huylu) ve benign (iyi huylu) neoplastik hastalıkları** inceleyen bir tıp disiplinidir. **Kanser (Cancer)**, **kontrolsüz hücre proliferasyonu (Proliferatio Cellulorum)** ile karakterize olup, organ yetmezliği ve sistemik komplikasyonlara neden olabilen bir hastalıktır. **Onkolojik beslenme (Nutritio Oncologica)**, kanserli hastalarda **malnütrisyon (Malnutritio), kaşeksi (Cachexia) ve sarkopeni (Sarcopenia)** gibi komplikasyonları önlemek, tedaviye destek olmak ve yaşam kalitesini artırmak için uygulanan özel bir beslenme tedavisidir.

1. Kanser ve Beslenme Arasındaki İlişki

1.1 Kanserojen Besin Bileşenleri (Carcinogena Alimentaria)

- **Heterosiklik aminler (HAA) ve polisiklik aromatik hidrokarbonlar (PAH):**
  - ✓ Yüksek sıcaklıkta pişirilen etlerde (Carne Cocta Alta Temperatura) oluşur.
  - ✓ Kolorektal kanser (Carcinoma Colorectale) riskini artırabilir.
- **Nitrozaminler (Nitrosaminae):**
  - ✓ İşlenmiş etler (Carnes Processae) ve nitrat içeren gıdalarda bulunur**.**
- **Trans yağ asitleri (Acida Grassa Trans):**
  - ✓ Meme kanseri (Carcinoma Mammae) ve prostat kanseri (Carcinoma Prostatae) riskini artırabilir.

1.2 Anti-Kanserojen Besin Bileşenleri (Anticarcinogena Alimentaria)

- **Polifenoller (Polyphenola):**
  - ✓ Flavonoidler (Flavonoida), resveratrol, kurkumin (Curcuminum).
  - ✓ Antioksidan (Antioxidans) ve antiinflamatuar (Antiinflammatorium) etkilere sahiptir.
- **Omega-3 yağ asitleri (Acida Grassa Omega-3):**
  - ✓ Enflamasyonu azaltarak tümör büyümesini yavaşlatabilir.
- **Diyet lifleri (Fibrae Alimentariae):**
  - ✓ Kolon kanseri riskini azaltır.

2. Kanser Türlerine Göre Beslenme Yaklaşımları

2.1 Gastrointestinal Sistem Kanserleri (Carcinomata Systematis Gastrointestinalis)

- **Özofagus Kanseri (Carcinoma Oesophagi):**
  - ✓ Diyet: Mekanik yumuşaklık (Dieto Mollicularis) sağlanmalı.
  - ✓ Reflüye neden olan gıdalardan kaçınılmalı (Baharat, asitli içecekler).
- **Mide Kanseri (Carcinoma Gastri):**
  - ✓ Az tuzlu diyet (Dieto Hyposalina) önerilir.
  - ✓ Nitrat ve nitrit içeren gıdalardan kaçınılmalı.
- **Kolorektal Kanser (Carcinoma Colorectale):**
  - ✓ Lifli diyet (Dieto Fibrosa) önerilir.
  - ✓ Kırmızı et ve işlenmiş et tüketimi sınırlandırılmalı.

2. Kanser Türlerine Göre Beslenme Yaklaşımları

2.2 Meme Kanseri (Carcinoma Mammae)

- ✓ Fitoöstrojen içeren gıdalar (soya, keten tohumu) tartışmalıdır.
- ✓ Doymuş yağ (Acida Grassa Saturata) alımı sınırlandırılmalı.

2.3 Prostat Kanseri (Carcinoma Prostatae)

- ✓ Likopen (Lycopene) içeren domates tüketimi önerilir.
- ✓ Süt ve süt ürünleri tüketimi ölçülü olmalıdır.

3. Kanser Tedavisi Sürecinde Beslenme

3.1 Kemoterapi (Chemotherapia) ve Beslenme

- ❑ **Mukozit (Mucositis), bulantı (Nausea), anoreksi (Anorexia) gibi yan etkiler görülür.**
- ❑ **Diyet önerileri:**
  - ✓ Yüksek kalorili ve proteinli diyet (Dieto Hypercalorica et Hyperproteica).
  - ✓ Soğuk ve yumuşak gıdalar (Yoğurt, püre, smoothie).
  - ✓ Bol sıvı alımı (Hydratatio sufficiens).

3.2 Radyoterapi (Radiotherapia) ve Beslenme

- ❑ **Radyasyon enteriti (Enteritis Radiogenica) gelişebilir.**
- ❑ **Diyet önerileri:**
  - ✓ Düşük lifli diyet (Dieto Hypofibrosa) ile sindirimi kolay besinler tercih edilir.
  - ✓ Bağırsak florasını destekleyici probiyotikler önerilir.

3.3 Kanser Kaşeksisi (Cachexia Cancerosa) ve Sarkopeni (Sarcopenia)

- ❑ **İleri evre kanser hastalarında görülen kas kaybı ve kilo kaybıdır.**
- ❑ **Diyet önerileri:**
  - ✓ **B**CAA (Branched-Chain Amino Acids) içeren besinler (Et, yumurta, süt).
  - ✓ Oral nutrisyonel destekler (Suppletiones Nutritionales Orales).
  - ✓ Omega-3 içeriği yüksek besinler.

4. Tıbbi Beslenme Destekleri (Suppletiones Nutritionales Medicae)

- **Enteral Beslenme (Nutritio Enteralis):**
  - ✓ Disfaji (Dysphagia) veya gastrointestinal fonksiyon bozukluklarında kullanılır.
  - ✓ Tüp ile beslenme (Nutritionis Per Tubum) sağlanır.
- **Parenteral Beslenme (Nutritio Parenteralis):**
  - ✓ Bağırsak fonksiyonunun tamamen bozulduğu durumlarda kullanılır.
  - ✓ Venöz yolla besin ögelerinin verilmesi sağlanır.

- Onkolojik beslenme, **kanser hastalarının metabolik durumlarını desteklemek, tedaviye uyumu artırmak ve yaşam kalitesini korumak için özel diyet yaklaşımlarını içeren multidisipliner bir alan**dır. **Tıbbi terminolojiye dayalı beslenme planlaması**, hastalığın patofizyolojisine uygun şekilde yapılmalıdır.